

Kauno panorama

KAUNAS – japoniškiausias Lietuvos miestas

Kauną ir Japonijos miestus sieja glaudi draugystė ir stiprėjantys užsimezgę ryšiai. Vis daugiau japonų atvyksta pasisvečiuoti į antrąjį pagal dydį Lietuvos miestą Nemuno ir Neries santakoje. Apie šią bičiulystę kalbamės su „Kaunas IN“ direktoriumi, japonologu, rašytoju dr. Aurelijumi Zyku.

Kalbino TĖJA LUNA

Fotografijų autoriai ANDRIUS ALEKSANDRAVIČIUS, ASTA SABONYTĖ, DARIA SPARROW

Kaunas laikomas japoniškiausiu miestu, labai svarbiu ir Tekančios Saulės šalies žmonėms. Kaip manote, kas tai nulėmė?

Manau, kad vieningo atsakymo į šį klausimą nėra, nes susidėjo daugelis veiksnių, dėl kurių Kauno ir Japonijos ryšiai per pastaruosius dešimtmečius ypač sustiprėjo. Pirmiausia reikėtų paminėti, kad turime ypač svarbų simbolinį ryšį. Tai yra Čiunės Sugiharos asmenybė. Visa grandinė atsitiktinumų lėmė, kad šis Japonijos diplomatas pačioje Antrojo pasaulinio karo pradžioje buvo paskirtas vicekonsulu į Kauną, čia praleido vienerius metus ir būtent čia priėmė neeilinį sprendimą. Nujausdamas, kas gali ištikti Lietuvą, jis išdavė žydų tautybės žmonėms tūkstančius vizų ir taip šie galėjo ištrukti iš holokausto gniaužtų.

Šis žygdarbis, dėl kurio Sugihara rizikavo savo karjera, šeimos gerove, yra prasminga istorija. Ji tampa vis žinomesnė tiek Japonijoje, tiek Lietuvoje, tiek pasaulyje.

Praėjus beveik 80 metų nuo šio Sugiharos sprendimo, matome, jog pasaulis mažai pasikeitė. Skirtingose planetos vietose siaučia karai, vyksta pabėgėlių krizės, naikinami nekalti žmonės, ir tokių sugiharų mūsų pasauliui vis dar reikia.

Ar visi japonai jau yra girdėję apie Sugiharą?

Tikrai negalima sakyti, kad visi. Kaip ir ne visi lietuviai bei žydai. Labai svarbus yra šios istorijos sklaidos, įprasminimo procesas, prie kurio prisijungė tiek daug skirtingų žmonių bei grupių. Puikus pavyzdys – Sugiharos fondo veikla Kaune. Rizikingas, bet labai svarbus žingsnis buvo išpirkti buvusį konsulato pastatą ir paversti jį muziejumi. Jis leido suteikti ypatingas žymes tarpukario pastatui, niekuo neišsiskyrusiam Kauno miestovaizdyje, ir paversti jį žmonių, iniciatyvų ir idėjų traukos centru.

O štai Vytauto Didžiojo universiteto Japonistikos (vėliau Azijos) studijų centras keliolika metų buvo vieta,

Kauno senamiestis

kur buvo siekiama per idėjas kurti ateitį. Čia buvo svarbu išugdyti kartą jaunų žmonių, kurie dirbs tarpininkais tarp abiejų kultūrų ir padės tiesti tiltus. Čia atvažiuojantis Japonijos jaunimas betarpiškai pažino ir pamilo Kauną, o VDU studentai tapo neformaliais Japonijos ambasadoriais.

Taip formavosi žmogiškosios gijos tarp kultūrų, o jų santykiai tarp šalių ir miestų pirmiausia yra kuriami ne per reklamines kampanijas ar viešųjų ryšių akcijas, o per žmones. Galiausiai tam tikru momentu prireikė tik nedidelio minties žybtelėjimo, inspiravusio prasmingas iniciatyvas, tokias kaip Sugiharos savaitės festivalis arba dokumentinis filmas apie Kauno ir Japonijos ryšius.

Ar be Sugiharos istorijos yra daugiau pasakojimų šia tema?

Tiesą sakant, kai pradedi gilintis, ima vertis be galo įdomios istorijos. Kai su kolegomis pradėjome ieškoti idėjų filmui, teko kapstytis po archyvus ir į šviesą kelti ištikus klodus. Pavyzdžiui, lietuvis Steponas Kairys, vieniems žinomas kaip 1918 m. Nepriklausomybės akto signataras, kitiems – kaip inžinierius, Kaune sukūręs vandentiekio ir kanalizacijos sistemą. Kiek iš mūsų žino, kad jis buvo ir pirmasis lietuvis, rašęs knygas apie Japo-

niją? 1906 m., iš karto po Rusijos–Japonijos karo, šis jaunuolis susidomėjo tolima ir maža Azijos valstybėle, kuri sugebėjo mesti iššūkį Rusijos lokiui ir netgi jį nugalėti. S. Kairiui ši pergalė įskiepijo idėją, kad ir mažos tautelės gali nugalėti dideles tautas. Galima sakyti, kad tam tikra prasme Japonijos pavyzdys inspiravo lietuvių tautinį atgimimą ir kelią į nepriklausomybę.

Arba – iškėlę klausimą, kada iš tiesų prasidėjo abiejų valstybių žmonių santykiai, radome pirmųjų mūsų šalį aplankusių japonų istoriją. 1862 m., kai Japonija dar vėrėsi pasauliui po beveik tris šimtmečius trukusios izoliacijos, jos vyriausybė siuntė perspektyviausius savo žmones į Vakarų šalis. Europos misija važiavo tuo metu ką tik nutiestu geležinkeliu iš Sankt Peterburgo į Berlyną ir rugsėjo 15 d. išlipo pasivaikščioti... būtent Kaune.

Tos delegacijos narys buvo ir Jukičis Fukudzava, kuris paliko dienoraščio įrašus apie Kauną ir Lietuvą. O Fukudzava dabarties japonams yra kažkas tokio, kas lietuviui yra Kudirka ar Basanavičius: chrestomatinė asmenybė, kūrusi modernią šalį, dėl savo nuopelnų net vaizduojama ant pinigų banknoto. Kai šią istoriją papasakojame japonų auditorijai, girdime nuostabos šūksnius. Jų visiems gerai pažįstamas Fukudzava yra pirmasis Lietuvoje ir Kaune apsilankęs japonas...

Ar šios ir panašios istorijos padeda pritraukti daugiau turistų iš Japonijos?

Tikiu, kad taip. Simboliniai ryšiai ir prasmingi pasakojimai žmones skatina judėti, pažinti, suprasti. Sakyčiau, kad iš dalies tai yra turizmo varomoji jėga. Tiesiog šiems pasakojimams įveiklinti reikia sukurti tinkamą aplinką ir priemones, padaryti juos matomus miesto ir šalies realybėje.

Japonų turistų skaičius į Lietuvą yra sparčiai augantis. Didžioji dauguma kelionės metu siekia pamatyti su Sugihara ir Japonija susijusias vietas, todėl jų keliai neišvengiamai veda į Kauną. Galime tik stebėti, kaip meninis filmas apie Sugiharą ar kiti kūrybiniai projektai paskatino turistus važiuoti į Lietuvą.

O man asmeniškai labai malonu matyti, kad Kaunas po truputį pildosi japoniškų ženklų. Buvo laikas, kai turistams būdavo siūloma aplankyti tik Sugiharos muziejų, o dabar miesto žemėlapyje jau galima pažymėti keliolika taškų, vienaip ar kitaip susijusių su Japonija, žinomų kaip Sugiharos kelias. Tai buvo padaryta mano kolegų *Kaunas IN* iniciatyva. Štai, pavyzdžiui, Kauno geležinkelio stotis yra vieta, kur glaudžiai persipina net kelios japoniškos Kauno istorijos, o senasis „Metropolio“ viešbutis prie buvusio Užsienio reikalų ministerijos pastato leidžia pasakoti apie diplomatų Kauną...

Minėjote, kad turizmą skatina istorijos, pasakojimai, kurie verčia mus atrasti tolimas ir mažai pažįstamas vietas. Ką jums reikia kurti miesto įvaizdį?

Sakyčiau, kad miesto įvaizdžio kūrimas yra tarsi archeologiniai kasinėjimai. Jų metu iš miesto tikrovės ir kasdienybės, iš jo istorijos ir dabarties turime iškasti įdomių ir patrauklių detalių. Kartu jos turi atspindėti miesto savitumą, perteikti jo esmę. Miesto įvaizdžio archeologas turėtų sau iškelti klausimą: jeigu jam reikėtų į laiko kapsulę ateities kartoms (o galbūt kitų planetų gyventojams) sudėti ribotą skaičių daiktų apie save, ką jis pasirinktų? Sprendimai yra iš tiesų nelengvi.

Kaunas, mano nuomone, yra labai daugiasluoksnis miestas, kupinas unikalių archeologinių stratų: viduramžių Hanzos miestas; viena galingiausių Rusijos imperijos tvirtovių; Laikinoji sostinė, savitai derinanti tautiškumo ir globalumo idėjas. Miestas upių ir kelių kryžkelėse, kuriame persipina vokiečių, žydų, armėnų, prancūzų, totorių, japonų ir daugybės kitų tautų pėdsakai...

Man – ir miestas, pasakojantis apie laisvės idėją. Simboliška, bet pagrindinė jo gatvė ir vadinama šiuo žodžiu. Taip ji buvo vadinama net sovietmečiu. Kaip antrasis šalies miestas jis visada turėjo daugiau laisvės nei oficialioji sostinė. Neatsitiktinai čia susidarė ypač tinkama terpė formotis rezistencijai, pagrindžio subkultūroms, dramos kaip Ezopo kalbos fenomenui... Ši idėja dabartyje prasiveržia kaip neformalusis gatvės menas su besišypsančiais ant sienų katinais bei rožiniais drambliais...

Čiunė Sugihara

O kaip su Japonijos verslais? Gal galime artimiausiu metu tikėtis kokios nors didelės Japonijos įmonės atėjimo į Kauną?

Niekada negali žinoti... Tiesa, dirbant su Japonijos verslu reikia turėti omenyje, kad viskas užtrunka ilgai ir nevyksta pernakt. O ir sėkmės istorijų kol kas daug negalime papasakoti. Tereikia tik prisiminti savotišku *fiasco* pasibaigusį „Hitachi“ investicijos projektą. Deja, bet jo baigtis vis dar atsiliepia kai kuriems potencialių Japonijos investuotojų sprendimams.

Kita vertus, labai malonu paminėti ir mūsų lietuviškųjų įmonių sėkmės istorijas Japonijoje. Japonijos prekybos centruose jau galima įsigyti lietuviškų šaldytos tešlos gaminių. Neseniai viena Kaune įsikūrusi įmonė eksportavo medų. Lankydamasis Gifu prefektūroje valgiau iš lietuviško medaus pagamintų sausainiukų...

Nedideliais žingsniais einame pirmyn. Ir šie žingsniai džiugina.

Pažaislio vienuolynas